

К. Г. Михайльова

**АБИТУРІЄНТСЬКЕ СЕРЕДОВИЩЕ ПІД ВПЛИВОМ
ГЛОКАЛЬНИХ ВПЛИВІВ:
НАУКОВИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ**

Сучасні трансформаційні перетворення змінюють як соціальних суб'єктів, так і умови їхнього існування. Традиційні практики, які були характерні для соціального простору, зокрема освіти, все частіше заміщуються новітніми, які відповідають новим потребам соціальних суб'єктів, новим рисам суспільства, новим принципам соціальної взаємодії.

За таких умов актуалізується потреба у науковому аналізі тих сфер, які, з одного боку традиційно є фундаментальними для суспільства, а з іншого, знаходяться на перетині різних потоків соціальних взаємодій. І, безумовно, освіта належить саме до таких сфер.

Сьогодні вона має не лише відповідати на виклики суспільного розвитку з його тенденціями практикоорієнтованості, толерантності, людиноцентризму. Вона має зверх завдання – зберігати цілісність за умов різноманітності потреб соціальних суб'єктів, за умов диверсифікації уявлень про її цінність та роль у суспільстві, за умов активізації ілюзії щодо пріоритету швидкого отримання знань, що надають вигоди тут і зараз, на відміну від фундаментальної освіти, яка може стати базою успіху всього життя.

Безумовно, в ці процеси залучено значну кількість різноманітних суб'єктів, важливим завданням для яких є узгодження їхніх інтересів. Особливою групою таких суб'єктів для вищої освіти є абітурієнти, які не лише змінюють уявлення про освіту та її результати, а й змінюються як група, утворюючи абітурієнтське середовище як сукупність різноманітних соціальних суб'єктів. Саме до їхнього аналізу і розгляду питань, які виникають у контексті взаємодії з ними, вдалися науковці з України та ще шести країн світу, які взяли участь у XIX Міжнародній науково-практичній конференції «Абітурієнтське середовище періоду глокалізації: шляхи формування та тенденції розвитку», яка

пройшла 12 лютого 2021 р. у Харківському гуманітарному університеті «Народна українська академія»¹.

В рамках пленарного засідання та круглого столу було обговорено широке коло питань, які можна згрупувати за кількома напрямками. Перший – якість абітурієнтського середовища, його особливі риси. В цьому аспекті було зазначено, що сучасне абітурієнтське середовище, по перше, є не до кінця визначеним поняттям із загальним розумінням його суттєвої зміни. Саме тому у ході конференції було запропоновано і його робоче визначення у сучасній конотації. Так, професор К. Астахова наголосила на тому, що це – «певна сукупність груп старших школярів, випускників та людей старших вікових груп, які не мають або планують отримання наступної вищої освіти, які зорієнтовані на вибудовування взаємин з вищою школою з метою отримання освіти в доступній для огляду перспективі»².

Як зазначив метр наукового форуму проф. В. Пономаренко, велике практичне значення має кластеризація абітурієнтів на їхніми характеристиками, зокрема, за результатами здачі ЗНО за окремими навчальними предметами, які дозволяють визначати загальні тенденції їхньої підготовки, корегувати зміст навчальних програм для підвищення ефективності їхнього навчання тощо.

Важливою позицією вбачається також необхідність ціннісно-інституційного структурування абітурієнтського середовища в умовах глокалізації та фундаментальних технологічних зсувів, на чому акцентував увагу проф. О. Яременко.

Ці та подібні акценти конференції щодо рис сучасного абітурієнтського середовища стали фундаментом для розгортання інших ракурсів дискусії в рамках конференції. Так, особлива увага була приділена змінам в університетах, які супроводжують прихід нового типу абітурієнтів та формування якісно незвичного для традиційної вищої освіти абітурієнтського середовища.

¹ Абітурієнтське середовище періоду глокалізації: шляхи формування та тенденції розвитку : Матеріали XIX Міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 12 лют. 2021 р. Харків: Вид-во НУА, 2021. 208 с. <http://dspace.nua.kharkov.ua:8080/jspui/handle/123456789/2134>

² Там само. С. 15

У цьому аспекті цікавим на конференції став багаторівневий аналіз таких змін. Так, проф. Sven-Olof Ytjö Collin продемонстрував, як сучасні університети трансформуються від закритих до еластичних, змінюючи власну місію. Найважливішою характеристикою такого типу університетів, на думку шведського професора, є замкнутість, як гарантія захисту від політичного впливу.

Поряд з цим, як було підкреслено проф. К. Михайловою, в сучасних умовах змінюються і акценти взаємодії університетів з абітурієнтським середовищем: воно здійснюється крізь призму інституційної довіри, коли університети мають можливість обирати суб'єкти довіри та розробляти різні форми взаємодії з ними. Довіра перестає бути направленою лише від абітурієнтів до університету, в сучасних умовах зростає роль зворотного вектору, довіра стає динамічним параметром взаємодії університетів з абітурієнтами.

Дискусія на конференції розгорнулася і щодо питань необхідності ребрендингу університетів, формування їхньої репутації, а також параметрів культурно-освітнього середовища. В цьому аспекті проф. В. Астахова підкреслила, що культурно-освітнє середовище виступає як конструкт, що характеризує культурно-освітній простір навчального закладу як в цілому, так і в окремих деталях. Він пов'язаний з якістю викладання навчального матеріалу, загальноприйнятими правилами поведінки, ціннісними орієнтирами, рівнем організації та управління, символами, традиціями тощо. Ці параметри можуть стати орієнтиром для сучасних абітурієнтів.

Відповідно значну увагу на конференції було приділено стратегіям створення університетами контенту для сучасних абітурієнтів. У цьому ракурсі поділилися досвідом представники провідних університетів України та інших країн (проф. В. Бакіров, проф. В. Чепак, проф. С. Бережна, проф. М. Ковальчик та інші). Цікавим було акцентування уваги на необхідності комбінаторного підходу до створення контенту для сучасних абітурієнтів, враховуючи різноманіття його складових та каналів взаємодії з ними.

Важливим акцентом на конференції стала спроба віднайти відповідь і на питання щодо механізмів та засобів формування абітурієнтського середовища. Бо рух університетів лише за абітурієнтським

середовищем, без спроб корегування його стану, унеможливить виконання університетами їхньої місії, перетворить їх на ринкові структури, які орієнтуються лише на потреби клієнтів. Саме тому у науковій дискусії підіймалися питання формування потреб у наступній вищій освіті та проблеми організації післядипломної освіти, створення технологій значущості та сучасності навчального контенту для обдарованих абітурієнтів, наявності новітніх розробок для абітурієнтів з особливими потребами тощо. Важливий висновок для сучасних університетів в цьому аспекті – створювати поле освітніх можливостей.

Вирішення позначеного кола проблем, як зауважили учасники конференції, в умовах глокалізації можливо лише за умов соціального партнерства та постійної взаємодії університетів зі стейкхолдерами. В сучасних умовах формування навчальних програм орієнтовано на ринок праці; підсумком діяльності університету стає високий рівень підготовки випускників, що створює додаткову капіталізацію університету; взаємодія зі школами мінімізує розриви у змісті освітньої підготовки та методах її здійснення; практики, залучені до освітнього процесу, змінюють його якість; а випускники, які з часом перетворюються та роботодавців, стають партнерами у вирішенні сучасних завдань, які стоять перед університетами у взаємодії з абітурієнтським середовищем.

Взагалі, на конференції було порушено значне коло актуальних як з практичної, так і теоретичної точки зору питань, які не лише дозволили визначити сучасні підходи до взаємодії сучасних університетів з абітурієнтським середовищем, а й визначили перспективи науково-практичних роздумів.